

om de Nederlandse industrie te betrekken bij de assemblage is slim te noemen.

Het is evenwel de vraag of op basis van deze voorwaarden in Nederland een 'business-case' is te sluiten. Daarenboven lijkt circa € 60 miljoen voor een romp (30.000 ton * € 2 per kilo) aan de krappe kant als ook het budget dat vervolgens resteert voor de inrichting. Ter illustratie, de HMS Invincible kostte £184 miljoen bij oplevering in 1980, HMS Illustrious £ 214 miljoen in 1982, en de HMS Ark Royal £ 333 in 1985¹.

Deze kosten varieerden dus van € 275 tot € 466 naar het prijspeil van dat moment.² In een recente publicatie³ wordt gewag gemaakt van een Spaans maritiem project met vergelijkbare tonnage voor € 350 miljoen. Het lijkt derhalve weinig realistisch te veronderstellen dat een schip met ongeveer gelijke afmetingen in 2010 goedkoper gebouwd kan worden. Op basis hiervan kwalificeer ik de door hen gegeven financiële onderbouwing nog steeds als weinig realistisch.

Humanitaire operaties

De heren Kok en Schwencke gaan in hun reactie in op mijn analyse dat het wegnemen van vliegtuigen van een MPC, ten behoeve van rampenbestrijdingsoperatie niet doelmatig is. Daarbij constateren zij terecht dat wij van mening verschillen.

Een 'lesson learned' die iedere keer weer wordt aangehaald is 'train as you fight, fight as you train'. Wanneer je geloofwaardige STOVL JSF slagkracht beschikbaar wilt hebben, zul je dat niet afhankelijk moeten maken van het al dan niet moeten verschepen rampenbestrijdingsmateriaal naar een rampgebied.

Rampenbestrijdingsmateriaal is, zoals het woord al aangeeft, fysieke materie. Dit geldt evenzeer een STOVL JSF. Er is echter een groot verschil. Het kunnen generen van 'airpower' met dergelijke

vliegtuigen vraagt bijzondere kwaliteiten. Naast de fysieke beschikbaarheid van vliegtuigen is training en onderhoud, juist op het Transportschip Met Klein Vliegdek, hoogst noodzakelijk.

Dat de heren Kok en Schwencke dit met een frase uit de Defensienota 2000 onderbouwen met [dat] *het verlenen van militaire bijstand juist ook één van de wezenlijke taken van de krijgsmacht* [moet worden] *beschouw[d]en*, sluit niet uit dat KLu airpower in al haar dimensies serieus moet worden genomen en evenzó voorziet in een taak van onze krijgsmacht. Recente operaties bevestigen dat.

Wanneer een STOVL JSF eenheid niet de ruimte wordt gegeven om aan deze complexe vaardigheid goed invulling te geven, kan nauwelijks anders worden geconcludeerd dan dat deze capaciteit niet serieus in dit MPC-concept wordt meegenomen. In dat geval zou het Kleine Vliegdek achterwege kunnen worden gelaten, en resteert een gewoon transportschip. Hiermee ben ik terug bij een eerdere conclusie uit mijn eerste reactie (MS 05-2003). Het transporteren van humanitaire hulpmiddelen op een MPC is en zal nooit doelmatig kunnen zijn in vergelijking met andere transportmogelijkheden. Dat dit nota bene ook nog ten koste gaat van de operationele slagkracht bevestigt dat dit concept in deze vorm naar mijn idee niet doelmatig is en dus niet ondersteund kan worden.

Slotnoot

Natuurlijk was het mogelijk, evenals in mijn eerste artikel, alle zaken puntsgewijs van commentaar te voorzien. Dat lijkt me evenwel in deze fase en gelet op dat wat reeds is geventileerd, weinig zinvol.

Het denken buiten bestaande kaders, zoals Kok en Schwencke doen, leidt tot nieuwe inzichten en soms tot echte vernieuwing. De vermeende doelredentatie geeft echter geen sterke basis voor deze aanzet tot vernieuwing in deze richting. Het MPC-concept, zoals door de heren Kok en Schwencke gepresenteerd, blijft naar mijn mening een schets van een duur transportschip met beperkte capaciteit en derhalve vooraansnog geen oplossing voor een veranderende Nederlandse krijgsmacht.

luitenant-kolonel J.P.A. DE JONGH

BOEKEN bespreking

Warrior Politics

F. Robert, D. Kaplan *Warrior Politics: Why Leadership demands a Pagan Ethos*, New York, Random House, XXII +198 pagina's, 2002
ISBN 03 7550 563 6
\$ 22,95

Bij de bestudering van het werk van auteurs uit een andere dan de eigen periode of cultuur, moet de vraag worden beantwoord in hoeverre dat werk als 'eigen' dan wel als 'vreemd' wordt beschouwd. De opvatting die de meeste opgang heeft gemaakt, is dat teksten uit het verleden geen antwoorden bevatten op onze vragen. Het verdient de voorkeur politieke denkers te bestuderen in hun sociale en wijsgerige context, met de bedoeling te achterhalen wat de auteur met zijn tekst in deze context wilde bewerkstelligen.

Uitgangspunten

Deze aanpak – alles moet altijd worden beschouwd in zijn context – heeft een keerzijde: wat in het verleden is gezegd, gedacht, gedaan en geschreven, heeft niets uit te staan met onze problemen. De stelling van Robert D. Kaplans in *Warrior Politics: Why Leadership demands a Pagan Ethos* is dat alles wat nu gebeurt, een pendant heeft in de antieke geschiedenis. Zijn werk vormt daarmee een verfrissend tegengeluid voor de visie dat iedere periode uniek is en we niets kunnen leren van de geschiedenis. Kaplan, als correspondent verbonden aan *The Atlantic Monthly*, sluit aan bij de benadering van onder anderen Leo Strauss en Allan Bloom, die in hun werk het uitgangspunt huldigden dat de grote denkers uit de traditie mogelijk zijn geslaagd in hun zoektocht naar de waarheid. Het is vanuit deze optiek wat voorbarig om op voorhand uit te sluiten dat antwoorden uit het verleden op onze vragen voor ons van belang kunnen zijn – mits de vragen én de

¹ Richard Beedall; 28 oktober 2002; <http://richardb.coolfreepage.com/ships.htm>

² Omrekenkoers van £ naar € factor 1,4. 20 jaar inflatie is geen onderdeel geweest van deze berekening.

³ Jane's Defence Weekly, June 2003; blz 29.

antwoorden voldoende abstract zijn geformuleerd, en dat een kern van waarheid wordt vermoed of ten minste voor mogelijk wordt gehouden.

Wat nu kunnen we opsteken van vroegere denkers? Kaplan stelt dat we niet alleen een joods-christelijke erfenis hebben, maar ook een Grieks-Romeinse. Waar onze privé-moraal wordt gedomineerd door deugden uit de eerste erfenis, zouden we er goed aan doen ons in de publieke moraal, met name in onze omgang met andere staten, te laten leiden door deugden uit deze tweede, oudere erfenis. Kaplan ziet deze moraal weerspiegeld in het werk van onder andere Homeros, Sun Tzu, Thucydides, Machiavelli, Hobbes en de politiek van Tiberius en Churchill.

Kenmerkend voor deze moraal is dat het niet zozeer nobele intenties zijn die tellen, maar de resultaten. Dat betekent voor Kaplan dat niet iedere misstand waar ook ter wereld een humanitaire interventie rechtvaardigt. Zulks is slechts aan de orde als er sprake is van een afgebakende periode en, de lessen van Machiavelli indachtig, als de eigen positie op het wereldtoneel daarbij is gebaat. Wat zich op het eerste gezicht als het moreel juiste aandient wil nogal eens desastreus uitpakken en daarmee bij nadere beschouwing beduidend minder moreel hoogstaand. Een al te voortvarend optreden in naam van de gerechtigdheid kan met zich meebrengen dat men zichzelf in de vingers snijdt en dat het regime dat men succesvol de wacht aanzegt, wordt opgevolgd door een regime dat nog veel kwalijker blijkt.

Geen oorlog zonder slachtoffers

Andere lessen klinken evenmin eenentwintigste eeuws. Kaplan wijst met Livius in de hand op het belang van trots op, en

het romantiseren van, het eigen verleden en het geloof in eigen kunnen. Een gezonde dosis patriotisme is een *sine qua non* als het er echt op aankomt. Onder verwijzing naar het werk van Sun Tzu probeert hij de lezer te overtuigen van het belang van spionage; Homeros leert ons dat een oorlog zonder slachtoffers volstrekt illusoir is. In navolging van Thucydides stelt Kaplan dat oorlog van alle tijden is, zoals ook de uitwassen van de twintigste eeuw hun evenknieën hebben in het verleden – en naar zal blijken ook in de toekomst.

Ook de hoogmoed en daarop volgende val van grootmacht Athene kan ons tot lering strekken. Zouden we Kaplans lessen in een – lange – zin willen samenvatten: de verhoudingen tussen staten worden bij verstek van een wereldregering bepaald door eigenbelang en macht; wie daar als eerste mee wil breken komt van een koude kermis thuis, en universalistische pretenties – het willen exporteren van onze eigen waarden en normen naar verre buitenlanden – staan ons slecht.

Geringe nieuwswaarde

Zo beschouwd heeft Kaplan natuurlijk niet al teveel nieuwswaarde. Hij sluit zich aan bij het realisme in de internationale betrekkingen – de opvatting dat staten hun macht willen vergroten en dat andere mogelijke motieven praatjes voor de vaak zijn – en voorziet deze school van een sjiek jasje door te wijzen op het feit dat veel grote denkers uit het verleden óók realisten waren. Bovendien leidt het benadrukken van continuïteit door realisten als Kaplan ertoe dat zij weinig oog hebben voor wat wél is veranderd. Een voorbeeld: Machiavelli, realist *pur sang* en nogal eens aangehaald door de auteur, meende ook dat we ons licht moeten opsteken bij de antieken en dat de wijze waarop oorlo-

gen worden gevoerd niet is veranderd sedert de ouden. Dit bracht hem ertoe de opkomst van het vuurwapen – niets anders dan de aloude katapult volgens Machiavelli – te bagatelliseren. Dat wordt nu allerwegen als een vergissing zijnerzijds beschouwd; soms verandert er wel degelijk iets met het verstrijken van de tijd.

Weinig diepgang

Nog een aanmerking: zo hier en daar scheert Kaplan wel erg langs de oppervlakte van de materie. Soms denkt de lezer nog bezig te zijn met de inleidende opmerkingen tot een auteur, om bij het omslaan van de bladzijde al bij een volgend hoofdstuk over een volgende denker te belanden. De moraal van het verhaal is belangrijker dan het verhaal zelf. Met name het hoofdstuk over Machiavelli, een auteur aan wie Kaplan veel van zijn wijsheid ontleent, is exemplarisch: voor het grootste gedeelte gebaseerd op De Heerser, en dat, afgaande op het notenapparaat, ook nog uit tweede hand.

Toch is 'Warrior Politics' een lovenswaardige poging politici te behoeden voor een al te idealistische buitenlandse politiek. Al even lovenswaardig is zijn streven zich te onttrekken aan het collectieve geheugenverlies dat sommige vakgenoten parten speelt en de antieken van hun stof te ontdoen om lessen te trekken uit het verre verleden. Dat laatste is aardig gelukt: meermalen figureert Osama bin Laden als tegenstander van de toekomst in dit in 2002 verschenen maar vóór 11 september 2001 geschreven boek. Over Europa overigens geen woord, als Kaplan over de toekomst spreekt.

dr. P.H.J. OLSTHOORN